

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(на основі християнського віровчення)

---

*Схвалено Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
як навчальний посібник
для вихователів дошкільних навчальних закладів
(Протокол від 04.08.10 №1.4/18-Г-666)*

Острого – 2012

УДК 268:37
ББК 86
Д 81

*Рекомендовано до друку вченою радою
Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів
(Протокол № 5 від 29.12.2008 р.)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Південного наукового центру
Академії педагогічних наук України (Протокол № 2 від 11.02.2009 р.)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету
“Острозька академія” (Протокол № 9 від 30.04.2009 р.)*

Рецензенти:

Богущ А. М., доктор педагогічних наук, академік АПН України, професор Південноукраїнського державного університету;

Химич Н. Є., кандидат педагогічних наук, доцент Переяслав-Хмельницького державного університету;

Саннікова Т. В. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри меджменту і розвитку освіти Одеського обласного інституту удосконалення вчителів

Квашук О. В., кандидат психологічних наук, викладач кафедри психології і педагогіки Національного університету “Острозька академія”;

Угрин Т. Р., завідувач дитячого садочка “Веселка”, м. Острог.

Відповідальний за випуск: Жуковський В. М., доктор педагогічних наук, професор, декан гуманітарного факультету Національного університету “Острозька академія”.

Д 81 **Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку:**
[програма з духовно-морального виховання дошкільників;
навчально-методичний посібник] / Укладачі: Скрипник В. В.,
Сучок В. Є.; за ред. В. М. Жуковського. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Острог : Видавництво Національного університету
“Острозька академія”, 2012. – 184 с.

В основу програми покладено базовий компонент дошкільної освіти, в якому наголошується на якості розвитку, вихованості та навченості дитини перших семи років життя за сферами життєдіяльності “Природа”, “Культура”, “Люди”, “Я сам”.

У навчально-методичному посібнику подано заняття для дітей дошкільного віку, побудовані на християнських моральних цінностях.

Призначено для вихователів дошкільних дитячих закладів, учителів християнської етики, батьків, студентів педагогічних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями духовно-морально виховання дітей на християнських моральних цінностях.

*Автори висловлюють подяку
адміністрації та профспіці
Одеського припортового заводу
в особі Володимира Яковича Дрібнохода
за фінансову підтримку
у виданні посібників*

Батьки можуть бути абсолютно спокійні за свою старість, якщо виховують чуйних, дбайливих і добрих серцем дітей, а держава матиме світле майбутнє, якщо докладе всіх зусиль, щоб сформувати високоморальну та патріотично налаштовану молодь.

На жаль, теперішні реалії, пов'язані з вихованням молодого покоління у світі, Європі і в нашій країні, не вселяють особливого оптимізму, а швидше викликають тривогу. Слабкий виховний потенціал сім'ї, державних навчальних інституцій і церкви, з одного боку, і небачений раніше деструктивний вплив телебачення, Інтернету та комп'ютерних ігор, з іншого, негативно впливають на виховання сучасної молоді. Все більшого поширення у молодіжному середовищі набуває тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків, захворювання на СНІД.

У цих умовах все більше державних діячів, учених, педагогів-практиків, батьків набуває переконання, що перевірені міжнародним та вітчизняним досвідом християнські моральні цінності, які позитивно впливають на формування духовності й моралі юних громадян, порятують нашу молодь. Сьогодні в Україні складається система духовно-морального виховання молодого покоління. Активну участь у цьому процесі бере Міністерство освіти, науки, молоді і спорту, Національний університет «Острозька академія», Український католицький університет, Київський університет ім.Б.Грінченка, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, дошкільні, середні та вищі навчальні заклади. За даними Міністерства освіти, науки, молоді й спорту України, предмети духовно-морального спрямування у 2011-2012 н.р. викладаються у 40% середніх шкіл України за участю близько 10 тисяч учителів.

Приємно, що все більше дітей дошкільних закладів має змогу виховуватися на християнських моральних цінностях. І це надзвичайно важливо, адже, за результатами психологічних досліджень, людина найбільш інтенсивно формується саме в перші шість років свого життя. Ось чому перші роки людини є найбільш відповідальними у процесі становлення її особистості.

Батьки та вихователі повинні всіляко дбати не лише про фізичний і психічний розвиток, а й передусім про духовно-моральний розвиток дошкільників, пам'ятаючи Біблійну істину про те, що дуже важливо навчити юнака на початку його шляху, бо коли він виросте, то не зверне з нього. Як тут не згадати мудрі слова Ісуса Христа, сказані апостолам: «Пустіть дітей приходити до Мене й не перешкоджайте їм, бо таких є Царство Боже!».

У світлі сказаного заслугоує всілякої підтримки навчально-методичний комплект із духовно-морального виховання дошкільників, укладений В. В. Скрипник та В. Є. Сучок. Це вже друге видання цього комплекту. Перше успішно розійшлося по Україні та здійснює свою добру справу в дошкільних закладах нашої держави. Друге видання – удосконалене, виправлене, включає програму, навчальний посібник для вихователів та хрестоматію. Цей комплект – результат багаторічної праці педагогічного колективу дошкільного закладу № 4 м. Южного Одеської області.

Звичайно, заняття з духовно-морального виховання дошкільнят проходять факультативно, за дозволом батьків, у другій половині дня. Сподіваємося, що підготовані навчально-методичні матеріали знадобляться вихователям дошкільних закладів, батькам, а також усім, хто цікавиться та вболіває за духовність і мораль нашої молоді та за майбутнє нашої держави.

ЖУКОВСЬКИЙ В. М.,

доктор педагогічних наук,

професор, декан гуманітарного факультету

Національного університету «Острозька академія».

**ЗАНЯТТЯ З ДУХОВНО-
МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

**Методичні рекомендації щодо використання
навчально-методичного посібника
«Заняття з духовно-морального виховання
у дошкільному закладі»**

Бо один у вас Учитель – Христос
Матвія 23:8

Навчально-методичний посібник має на меті показати вихователю, як у доступній формі ознайомити дітей дошкільного віку з християнськими морально-етичними цінностями Святого Письма, виховувати у дитячих душах відповідальне ставлення до Батьківщини, навколишніх людей, природи та самих себе.

Теми у посібнику підібрані з урахуванням вікових, фізичних, психічних, емоційних особливостей дітей так, щоб у доступній формі ознайомити дошкільнят із Божими заповідями, пояснити суть доброго й поганого вчинку, виховувати любов, милосердя, терпіння, співчуття; навчити малюка застосовувати отримані знання з християнської етики у повсякденному житті.

Уся робота з духовно-морального виховання дітей дошкільного віку в групі проводиться після узгодження цього питання з батьками, що зазвичай відбувається на батьківських зборах. Заняття проводяться у старших групах у другій половині дня, один раз на тиждень. Запропоновані у посібнику заняття розроблені з урахуванням вимог Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Методичні рекомендації подаються у формі занять, яким передуює попередня робота, сценарію лялькового театру та врочистих дійств для відзначення свят і традицій українського народу.

Деякі розробки занять варіативні, взаємно доповнювальні, так що вихователь має вибір щодо їх упровадження. Як приклад наводиться заняття з теми «Я дивно утворений». Воно подається у трьох розробках і знайомить дітей із біблійним поглядом на створення людини,

допомагає зрозуміти, що ми створені за образом Божим і відповідальні за своє життя, здоров'я, за стан свого внутрішнього світу. Під час заняття діти мають зрозуміти, наскільки важливо вміти відрізнити добро від зла.

Мета заняття «Природа засвідчує про Творця» – нагадати, що дитина є духовною і природною істотою, навчити розуміти, що навколишнє середовище створене Богом для повноцінного існування людини, і тому саме вона відповідає за збереження екологічної рівноваги у світі.

Під час заняття «Притчі – духовні настанови» в дошкільників формується уявлення про притчі як духовно-моральні настанови; діти вчаться розуміти моральний зміст біблійних притч; передавати сюжети притч у малюнках.

Кожне заняття має певну структуру, а саме: тему, мету, посилення на біблійний текст, наочність, словничок нових слів, завдання для розкриття теми, її закріплення, використання у подальшому житті, а також висновки.

У хрестоматії з духовно-морального виховання дошкільників, що входить у комплект, наведено серію біблійних притч, і вихователь може їх використати на свій розсуд.

До основних методів на занятті з духовно-морального виховання дошкільнят належать: читання віршів та оповідань, казок, притч; перегляд малюнків, картин, репродукцій, таблиць, макетів; бесіди, питання-відповіді, спостереження, рухливі та дидактичні ігри, екскурсії, творчі завдання: малювання, аплікація, ліплення, конструювання, виготовлення нескладних подарунків.

У навчально-методичному посібнику подано не тільки заняття, а й сценарії вистав до головних християнських свят: до дня святого Миколая, Святвечора, Різдва, Стрітення, Великодня, які знайомлять учасників із народною творчістю, християнськими привітаннями, обрядовими піснями – колядками, щедрівками.

Урізноманітнюють заняття для дошкільнят тематичні тижні, підсумком для яких є відповідне заняття до теми. Наприклад, темі «Для чого я живу» передуює робота (с. 169-

179), яка проводиться щоденно у вигляді спостережень, екскурсій, бесід, питань-відповідей, рухливих ігор та хороводів, читання оповідань та віршів, роботи з батьками, розглядання сюжетних малюнків, розучування пісень, віршів, оформлення тематичних виставок. Підсумком цієї роботи є заняття з такою ж назвою, яке має на меті формувати у дітей світоглядні уявлення про сенс життя, виховувати розуміння необхідності залишити позитивний слід на землі, бажання бути корисним, усвідомлювати зв'язок людини з навколишнім світом.

Під час підготовки до занять вихователю потрібно ознайомитися зі змістом занять у посібнику та підібрати тематичні твори з хрестоматії, яка входить до комплекту посібників.

Окремо слід наголосити на міжконфесійності матеріалу, який використовується на занятті. Вихователю важливо усвідомити, що завданням курсу є здійснення духовно-морального виховання дітей, а не залучення їх до певної конфесії.

Запропонований посібник знадобиться вихователям дитячих садочків, а також усім тим, хто цікавиться питаннями духовно-морального виховання дітей дошкільного віку.

Автори

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
-----------------	---

ПРОГРАМА З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	7
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ	19

ЗАНЯТТЯ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ПОСІБНИКА «ЗАНЯТТЯ З ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»	27
--	----

РОЗДІЛ І. ХТО Я Є?

ЩО ТАКЕ ДОБРЕ, ЩО ТАКЕ ПОГАНЕ?	30
Я – ЛЮДИНА. ПІЗНАЙ СЕБЕ	36
МИ – ОРИГІНАЛЬНІ ТА НЕПОВТОРНІ. ЗНАЙ СВОЄ ТІЛО	39
Я ДИВНО УТВОРЕНИЙ. ЛЮДСЬКИЙ МОЗОК	42
Я ДИВНО УТВОРЕНИЙ. СЕРЦЕ ЛЮДИНИ	44
Я ДИВНО УТВОРЕНИЙ. КРОВООБІГ	46
ЗДОРОВ'Я. ЦЛЮЩІ РОСЛИНИ	50
ЗДОРОВИМ БУВАЙ, ПРО ЗДОРОВ'Я СВОЄ ДБАЙ	54
ШКІДНИКИ НАШОГО ЗДОРОВ'Я	58
ЇЖА – СИЛА ДЛЯ ОРГАНІЗМУ. КЛІТКОВИНА – ПРИРОДНИЙ ОЧИЩУВАЧ	60
ДЛЯ ЧОГО Я ЖИВУ?	64

РОЗДІЛ ІІ. ПРИРОДА – ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

ЗВ'ЯЗОК ДИТИНИ З ПРИРОДОЮ	67
---------------------------------	----

ЗВ'ЯЗОК ДИТИНИ ТА ПРИРОДИ. СОНЯЧНЕ ТЕПЛО	70
ЗВ'ЯЗОК ДИТИНИ Й ПРИРОДИ. НІЧ – ВЕЛИКА ЧАРІВНИЦЯ: СОН ЦІЛЮЩИЙ НАВІВАЄ	73
КРАСА ДОВКІЛЛЯ. ХТО СТВОРИВ СВІТ?	77
НАБУТТЯ МУДРОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИРОДУ	81
ПІКЛУВАННЯ ПРО РОСЛИННИЙ ТА ТВАРИННИЙ СВІТ. ТВАРИНИ ВЧАТЬ ПРАЦЮВАТИ	84
ВОДА – ДИВОВИЖНА РІДИНА. ПОДОРОЖ ДО МОРЯ	87
ВОДА – ДИВОВИЖНА РІДИНА. ВОДА – ПРИРОДНИЙ ОЧИЩУВАЧ	92
ЗВ'ЯЗОК ДИТИНИ З ПРИРОДОЮ. ПРИРОДА СВІДЧИТЬ ПРО ТВОРЦЯ	95

РОЗДІЛ III. ОСОБИСТІСТЬ СЕРЕД ЛЮДЕЙ

СКАЖИ ЛЮДИНІ “ЗДРАСТУЙТЕ!”	99
ТВОЇ ДРУЗИ. ВІРНА ДРУЖБА	103
ІСУС ТА ЙОГО ДРУЗИ	106
ПОВАГА ДО БАТЬКІВ.....	110
ЩО ПОСІЄШ – ТЕ Й ПОЖНЕШ	113

РОЗДІЛ IV. ОСОБИСТІСТЬ У КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВЩИНИ	118
ДУХОВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ ТА ЇЇ ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ	121
ТАРАС ШЕВЧЕНКО В ДИТИНСТВІ	124
ЄВАНГЕЛЬСЬКА ІСТОРІЯ “ТАЙНА ВЕЧЕРЯ”	127
ЄВАНГЕЛЬСЬКА ІСТОРІЯ “СУД СИНЕДРІОНУ”	131
ЄВАНГЕЛЬСЬКА ІСТОРІЯ “ПІСЛЯ РОЗП'ЯТТЯ”	134
ЄВАНГЕЛЬСЬКА ІСТОРІЯ “ЙОГО ТУТ НЕМАЄ!”	136
ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. СКІЛЬКИ ДНІВ – СТІЛЬКИ Й СВЯТ!	139
ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ	143

СВЯТВЕЧІР	148
РОЗВАГА “РІЗДВО ХРИСТОВЕ”	152
РОЗВАГА “СТРІТЕННЯ”	156
РОЗВАГА “ВЕЛИКДЕНЬ”	159
ТРІЙЦЯ	165
ДОДАТОК	168
ЛІТЕРАТУРА	179

**ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
(на основі християнського віровчення)**

Навчально-методичний посібник

Технічний редактор *Свинарчук Р. В.*

Комп'ютерна верстка *Крушинської Н. О.*

Коректор *Каневська В. В.*

Художнє оформлення обкладинки *Свинарчука Р. В.*

Формат 42х30/4. Папір офсетний. Друк різнографія.
Ум. друк. арк. 11,5. Гарнітура “BookmanС”
Наклад 300 прим.

Видавництво Національного університету “Острозька академія”
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.